

Основни принципи при създаване на журналистически материал за уебстраница

Росица Славова

Basic construction principles of journalistic material for webpage: *The article marks basic writing rules for media and presents how the concept of the "inverted pyramid" is changed in the online medium. Internet challenges the journalists with all the tools, which provides and the form of the journalistic product has never been more rich and complicated.*

Key words: *writing for web, online medium, online journalism, inverted pyramid, T structure, hypertext, digital story telling, elements of the digital story*

ВЪВЕДЕНИЕ

Писането на журналистически материал за уеб среда се различава от това за традиционните медии. Онлайн журналистиката притежава уникални, специфични само за нея характеристики, които неизбежно оказват влияние на начина на разработване на материалите в различните журналистически жанрове. Благодарение на медийната конвергенция различните медийни уебсайтове боравят с едни и същи техники за създаване на своята журналистическа история и от тази гледна точка изключително важни за онлайн журналистите са особеностите при подготовянето и писането на материал, предназначен за Интернет сайт.

ОСНОВНИ ЖУРНАЛИСТИЧЕСКИ ПРИНЦИПИ ЗА ПИСАНЕ

Основните умения за писане в печата важат за всички медии, включително и за онлайн журналистиката. За разлика от страниците на печатната медия онлайн пространството предлага безкрайна пагинация, но въпреки това трябва да се спазват основни правила. Журналистическият език трябва да е лесно разбираем и да се взема предвид силата на простичко казаните неща. При писането на журналистически материал два са най-важните аспекта: идеите, които оформят структурата и използваният език. Журналистите трябва да се съобразяват с някои основни стилистични изисквания по отношение на използваните изреченията и думи, които са основни единици в журналистическия текст.

Майк Уорд и Уолтър Фокс препоръчват изреченията да се конструират, като в началото се поставя подлог, след него глагол и след това обект. Според тях това създава чувство за директност и яснота. По отношение на стила на изреченията и двамата са на мнение, че трябва да са кратки и по същество, а когато се налага употреба на изречения с различна дължина миксът трябва да е умерен. При употреба на сложни изречения трябва да се съгласуват елементите от второстепенните изречения, а добрият ритъм на разказване се получава от адекватен подбор на думи. Майк Уорд споменава, че употребата на запетая, апострофи и други пунктуационни знаци са от съществено значение. Според него разпространеният журналистически похват за писане на изречение без глагол или започване на изречението със съюз е добър, ако не се прекалява. За Уолтър Фокс добрите изречения са тези, които изпълняват добре функциите си да разработват, разширяват и свързват идеи.

Може да се направи изводът, че основна цел на журналиста е да използва комбинация от изречения, която е ясна, свързана и интересна. Това би могло да се постигне чрез адекватен подход при структуриране на отделните елементи/части в изречението (например: подходящи връзки и съгласуваност на съществителни и глаголи).

Изборът на думи се ръководи от основните принципи за кратко, стегнато и интересно изложение. Темите и фактите се представят възможно най-просто и ясно.

Всяка дума трябва да оправдава мястото си: „Точните думи за точния смисъл”. Уолтър Фокс определя четири основни категории думи, важни за журналистическата дейност: къси думи, конкретни думи, неспециализирани думи и неизхабени думи. А Майк Уорд апелира към използване на точното количество думи, което е необходимо; използване на кратки думи при възможност; избягване на думи с комплексно значение; използване на думите в тяхното точно и конкретно (а не абстрактно значение). Той също съветва избягване на прекомерна употреба на прилагателни, клишетата, жаргони и тавтологии.

Идеите на журналиста оформят структурата на материала, която е фундаментална за формиране възприятията на читателя. Всеки журналистически жанр си има своя собствена отличителна структура, което позволява идеите да се реализират под разнообразни форми. „Композицията не е просто аранжиране на думи, но организация и на мисли”. Фундаментален принцип при изграждане на информационен материал е този на „обърнатата пирамида”. Той представлява подреждане на фактите по значимост, а не например по реда, по който са научени. Уолтър Фокс пояснява, че всяка новина включва т.нар. „чело на материал” (първи абзац) и основа. Този начин на писане на новини е актуален и днес, защото улеснява да бъдат подреждани мигновено, според тяхната относителна важност. Текстът с обратно пирамидална форма може да бъде съкращаван от края към началото. Историите, изградени като обрната пирамида, позволяват още с първия поглед на първия абзац да се вземе решение, дали да се прочетат. Мак Уорд подлага под съмнение този термин, аргументирайки се, че по-правилно би било да се назове конструкцията правилна „пирамида”, в която най-важната информация е на върха, а второстепенната и допълнителна на дъното. По този начин информацията ще се разпределя едновременно и по критерий важност, и по критерий количество.

И в двата случая идеята е най-важното и най-новото в новината да се подрежда в началото на материала (дефинирано като чело на материал, лийд или просто въведение). Обикновено началният параграф съдържа 1 или две изречения общо около 25 думи. Важен елемент в писането на журналистическия материал е заглавието. То трябва ясно да указва, каква е новината. Май Уорд посочва, че трябва да се използват ярки глаголи, сегашно време и да се избягва употреба на пунктуация, информационна натовареност и анонимност.

В традиционните медии към новинарските материали се добавя понякога снимков материал, видео материал в телевизията, звуков фон в радиото или се посочват различни източници за допълнителна информация. Но онлайн средата предлага всичко познато и освен това разкрива нови възможности за журналиста.

ОНЛАЙН СРЕДА И ХИПЕРТЕКСТ

Онлайн журналистиката има някои общи характеристики с печатната, радио и телевизионната медия. Също като тях включва споделяне на информация за настоящи събития и запазва утвърдените журналистическите ценности с времето. Но Интернет средата има и някои уникални характеристики, които променят начина за боравене на журналистическия текст. Уеб медията наследява дискурсивността на печатната медия и в същото време добавя незабавността на излъчване на електронните медии. Една от най-големите разлики между текстовете във всички медии и дигиталния свят е именно скоростта на предаване на информацията. Незабавната свързаност на документи или по-точно на специфични елементи с документ водят до създаването на хипертекст и наратив, който от части се създава от самите потребители.

Средата, в рамките на технологичните параметри, задава нови технически възможности пред понятието „текст” в медията. Терминът „хипертекст” има две главни значения: мета-текст, свързващ голяма част текст и в същото време се

отнася и до новите начини на конструиране на индивидуализиран или модуализиран текст. Хипертекстът е нелинейна съвкупност от части текст, свързани въз основа на семантични или структурни асоциации. Всяка част може да бъде автономна, така че целият хипертекст би могъл да се прочете на части, следвайки връзките от част към част. Това е децентрализирана структура, която не заплашва отделните части. Началото и краят на материала са относителни понятия, защото авторът предоставя на читателя значителен контрол над текста. Потребителят сам избира траекторията, по която да се движи. За Джим Хол хипертекстовостта е аналогична с устното разказване на истории в много култури, в които аудиторията следва различни линии в разказа, връщайки се периодически към главната история. Според него хипертекстът може да се счита по скоро за специфична траектория, преминаваща през серия от текстове. Тези текстове, матрицата която съдържа хипертекстът, може да заема най-разнообразни комбинации от форми – видео, типографски текст, снимков материал, които са свързани едни с други. Такава конвергенция на формите изисква журналистите да се адаптират към новите си роли и предизвикателства. Като хипертекст могат да се разглеждат отделните елементи. Тези елементи (пакети от информация или отделни единици за четене) се наричат "lexias". Лексията е самостоятелна единица, която е структурирана, за да бъде четена поотделно. Всяка страница трябва да съдържа само един или два от тези информационни пакета и ограничен брой бутони [5].

Хипертекстуалността е отличителна характеристика на онлайн журналистиката и строго специфична за онлайн средата. Тя е предлагане на „информация за информацията“ или „произвеждане зад информацията“ по желание на потребителя. Феноменът хипертекст, както и хиперлинк дават възможност на журналиста да осигури към основното съдържание на новините препратка до оригинални източници и документи (например прес релийз и анотационни материали, които от своя страна могат да съдържат линкове към други сайтове с информация или допълнителни материали в архиви) [3]. Хиперлинковете могат да бъдат използвани за навигация през новинарските уебсайтове и да свързват уеб потребителя с определено съдържание. Това съдържание може да бъде локализирано на уебстраница на новинарски сайт или другаде в уеб пространството. То може да включва новинарски истории и да осигурява достъп до допълнителен материал и информация по темата [8].

Хипертекстът предопределя новия конструкционен принцип на журналистическите материали в онлайн пространството, наречен нелинейно писане. Онлайн средата притежава и други специфични характеристики като интерактивност, мултимедийност и персонализация, които също оказват голямо влияние.

ЕЛЕМЕНТИ НА ДИГИТАЛНАТА ЖУРНАЛИСТИЧЕСКА ИСТОРИЯ

Чрез метода на традиционната пирамидална структура текстът се съставят на отделни параграфи, в които информацията е внимателно развита и структурирана. В печатната медия отделните информационни блокове се подреждат един след друг и имат линейна структура. За разлика от тях онлайн медията се определя като нелинейна. Нелинейното писане е писане на порции текст. Както вече стана ясно текстът се разпределя на части, които имат известна автономност и могат да бъдат извлечени чрез хиперлинкове. При материалите, предназначени за уеб всеки един трябва да бъде раздробен на малки парчета и поместен на множество уеб страници, всяка от която е достъпна сама по себе си на потребителите в ред по негово желание. В този случай онлайн журналистът трябва да съобразява, как точно да разположи отделните части и как да композира отделните елементи. Нелинейният модел в Интернет позволява на потребителите да събират информация по различни траектории. Чрез хиперлинкове те могат да преминават на различни уебстраници,

където са разположени различни части на материала или допълнителна информация. Те могат от информационен материал да отидат до аудио файл, от там до видео файл, а също могат да отделят, каквото време преценят на интерактивните графики или архива.

Онлайн журналистиката запазва основната си функцията да отразява точно, ясно и безпристрастно действителността. Основните принципи за писане на журналистически текст (утвърдени с традиционните медии) важат и за нея. Въпреки това може да се каже, че журналистическият стил и език в Интернет е граматически по-свободен и неформален понякога, особено в блоговете. Той е дигитален език, в който пунктуацията и изписването на буквите могат да носят различен смисъл. Всичко, което се изписва се чете и гледа от екран и това задава следните задължителни характеристики на журналистическия материал [1]:

- ✓ сканируемост – заглавията се изписват с получен и засветен текст; постига се още чрез булети, графики, сентенции, таблици със съдържания, които да насочват потребителя към желаната информация;
- ✓ сбит и кратък стил – той е базиран на принципа на обърнатата пирамида (както в традиционната журналистика); съобразен е с желанието на читателя да отиде направо на желаната тема.
- ✓ обективност – без наличие на субективни твърдения, рекламни сентенции и преувеличения.

Джонатан Дюб съставя основни правила за писане на материал за уеб. За него всичко започва от опознаване на аудиторията, като се има предвид, че потребителите все повече се интересуват от Интернет базирани новинарски истории. Следващ етап е предварителна подготовка, в която се решава, каква ще бъде историята и какви елементи ще бъдат включени (аудио, видео, интерактивни графики и хиперлинкове). След като информацията е събрана следва сглобяването ѝ, като според Джонатан Дюб онлайн журналистът има повече задачи в сравнение с журналистите от традиционните медии. Стилът на писане трябва да е „стегнат и жив“. Писането за Интернет е съчетание между писане за печатна и електронна медия. От една страна е по–стегнато, а от друга страна по–художествено и по–детайлно в сравнение с това за електронна медия. Обикновено езикът на журналистите в електронните медии включва стегнати, прости декларативни изречения и се развива по една идея на изречение. Избягват се дългите параграфи и пасивното писане, характерно за печатната медия и всяка изразена идея следва логично следващата. За онлайн журналистиката са характерни експресивна проза, изградена от силни глаголи и запомнящи се съществителни. Но все пак традиционните правила за писане важат и за онлайн медията. Заглавието е много важно, защото информира бързо читателите за най – важното в историята и е причината за решението, дали материалът да се прочете до край. Джонатан Дюб предлага за изграждане на структурата на журналистическа история известния Т-образен модел. В него заглавието е хоризонталната линия от Т и резюмира историята, като не е необходимо да издава края на събитието. Останалото от историята е вертикалната линия от Т, в която авторът може да разкаже историята наративно, развивайки идея след идея под формата на информационни блокове или следвайки принципа на обърнатата пирамида. Това позволява на журналиста бързо и телеграфно да предаде най–важната информация. Разделянето на материала на части от големи блокове текст затруднява четенето на екран. За писането на онлайн материали е препоръчително да се използват повече подзаглавия за разделяне на текста. Написаното трябва да бъде сканируемо и лесно за четене, а параграфите и изреченията трябва да са кратки [4].

Мнозина специалисти в областта на онлайн журналистиката се опитват да определят компилацията от елементи, формиращи новата форма на журналистическите материали. Рей Розалес и Аинара Урета коментират

елементите, които оформят дигиталната форма на журналистическия материал и спомагат за реализиране на историята него. Разпространено понятие в онлайн журналистика е „Принт Плюс“. Това е формата, построена около изписан текст. Според Аинара Урета това е основната формула за адаптиране на новинарски истории, произвеждани от традиционната медия до уеб. За нея отличителни елементи са интерактивните графики, аудио файловете, чат в реално време, мултимедийни презентации, анимирани истории и др [7]. Според Рей Розалес съществуват две нива върху които се гради дигиталната история [6]:

- ✓ основно - то включва следните елементи: чело на материала; основен материал; снимков материал; графика и хиперлинкове.
- ✓ сложно – организираните информационни материали могат да включват и аудио материал; видео материал; мултимедийни презентации; анимация и игри.

Ключовите характеристики хипертекстуалност, интерактивност и мултимедийност определят „добавената стойност“ на журналистическия материал. Те разширяват потенциала на журналистиката и това се отнася за всички журналистически жанрове. Основно умение на журналиста отново е да се старее да овладее изграждането на смисъла на думите и да печели вниманието на аудиторията, но трудността идва от факта, че аудиторията разполага с неограничено време и се търси как да се запази концентрацията при наличието на толкова много информация. Това несъмнено изправя пред предизвикателство журналистическата и я поставя в условия на изпитание.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основните принципи за писане на журналистически материал на уеб могат да се разделят в две основни направления: основни журналистически принципи за писане на текстове и принципи, наложени от същността на онлайн средата. В първото направление попадат утвърдените правила за правилна и ясна конструкция на текст, правилен подбор на думите и изразните средства и добре оформени изречения. Във втория случай става въпрос за съобразяване на характеристиките на Интернет средата, а именно хипертекстуалност, мултимедийност и интерактивност. Те задават параметрите за конструиране на Интернет материал и са необходими изисквания за пълноценното съществуване на материалите онлайн пространството. Познатият принцип на „обърнатата пирамида“ функционира по нов начин и поставя пред журналистите нови предизвикателства

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Дерменджиева, Грета. Онлайн журналистика // Годишник на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, Факултет по журналистика и масова комуникация, т. 8, 2001. – 26с.
- [2] Фокс, Уолтър. Как се пишат новини. – София: Слънце, 2003
- [3] Bardoel, Jo, Deuze, Mark (2001). Network Journalism: Converging Competences of Media Professionals and Professionalism. In: Australian Journalism Review 23 (2), pp. 91-103
- [4] Dube, Jonathan (2000). A Dozen Online Writing Tips. [Online]. Available from: <<http://www.cyberjournalist.net/news/000118.php>> [20.12.2010].
- [5] Hall, Jim. Online journalism. – Pluto Press 2001
- [6] Rosales, Rey. The elements of online journalism. – New York Lincoln Shanghai, 2006
- [7] Ureta, Ainara. (2007) The Challenge of Online Journalistic Language to Narrative forms: the Special Report Case Study on Spanish Press Websites. [Online]. Available from: <http://www.ehu.es/zer/zere1/ZERE_larrondo.pdf> [05.06.2010].
- [8] Ward, Mike. Journalism Online. – Focal Press, 2002

За контакти:

Росица Славова, Докторант към катедра „Печат и Книгоиздаване“, ФЖМК,
СУ „Св. Климент Охридски“, e-mail: rositsa_slavova@msn.com

Докладът е рецензиран.